

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2000 m. gegužės 20 d.

Nr.100 (20)

Saturday supplement May 20, 2000

No.100 (20)

Literatūrinė popietė su poetu Kaziu Bradūnu

Vilniuje veikiantis Vinco Krėvės memorialinis muziejus surengė literatūrinę popietę su poetu, Lietuvos Valstybinės premijos laureatu Kaziu Bradūnu, jau bene prieš dešimtį metų grįžusiu iš išeivijos ir apsigyvenusiu Vilniuje. Kartu su žmona Kazimiera atėjusius į muziejų, juos su muzika ir dainomis sutiko S. Stanevičiaus vidurinės mokyklos moksleiviai, vėliau atlikę gražią ir nuosirdžią meninę programą.

Pradėdamas popietę, muziejaus direktorius A. Chlebinskas pasakė, kad Kazio ir Kazimieros Bradūnų apsilankymas čia nėra atsitiktinis. Abu buvo profesorius V. Krėvės studentai, abu klausė tų pačių jo paskaitų. A. Chlebinskas priminė K. Bradūno žodžius muziejaus atidarymo dieną ir jo užrašytus lankytojų atsiliepimų knygoje: „Viską peržiūrėjau, radęs savo profesoriaus prasmingų žingsnių. Jie giliai įminti jo studentų atmintyje“.

Muziejaus direktorius A. Chlebinskas apžvelgė K. Bradūno kūrybos kelią, pažymėdamas, kad jis išaugo, kaip savitas, didelio talento poetas. Nors okupacijos metais jo poezija Lietuvoje buvo slopinama, net draudžiama, tačiau įvairiais būdais ji prasiskverbė pro geležinę uždangą,ėjo iš rankų į rankas, buvo persirašoma. Muziejaus moksline bendradarbi Aldona Valauskaitė dar tebeturi tais laikais nelegaliai gautą K. Bradūno poezijos rinkinį *Sidabrinės kamano*.

A. Chlebinskas taip pat pabrėžė K. Bradūno vaisingą veiklą išeivijoje, ugdant ir garsinant lietuvių literatūrą, telkiant žemėninkų ir lankininkų literatūrinius judėjimus. Kartu su Rimvydu Šilbajoriu jis suredagavo Čikagoje 1992 m. išleista stambų, išsamų veikalą *Lietuvių egzodo literatūra 1945-1990*, vėliau, kaip ir *Literatūros lankai*, pakartotinai išleista Vilniuje. Siekdamas, kad išeivijoje parašyta poezija nebūtų atkirsta nuo kuriamos tėvynės, kad bendras lietuvių poezijos veidas pasilikėtų autentiškas, niekieno iš pašalės nesužalotas, K. Bradūnas suredagavo atmintinę antologiją *Lietuvių poezija išeivijoje 1945-1971*.

Bet įdomiausias ir įsimintinas buvo literatūrinėje popietėje pasakytas K. Bradūno žodis. Jis kalbėjo apie savo kūrybos ištakas, paaiškino, kas paakino, įkvėpė parašyti vieną ar kitą eilėraštį, išsakė savo požiūrį į tautosakos ir individualios poezijos sąsajas, pasidalino įspūdžiais, kilusiais iš tolimų kraštų, grįžus į tėvynę. Kad ir kiti, tarp jų ir K. Bradūno kūrybos tyrinėtojai, galėtų susipažinti su ta jo kalba, pasinaudodamas garso įrašais pateikiu daug maž ysa K. Bradūno kalbos tekstą.

— Aš sakyčiau, kad mes, čia susirinkę, visi esame jauni. Kas poeziją myli — tas nesens, bent dvasia visada jauni, — pradėjo K. Bradūnas —

Na, o žmogaus gyvenimas visada prasideda tėviškėje — kur ji bebūtų — miestas, bažnytkaimis, ar kaimas. Aš pats esu kaimietis, suvalkie-tis, didžiąją dalį savo gyvenimo praleidau svetimuose kraštuose, bet tėviškė, kur aš, bebuvau apsistojęs man buvo svarbiausias dalykas. Kur mes bebūdavom — visur atrodė, kad esame tik pakeliui, pakeliui ir tik pakeliui. Nie-kad nesijautė, kad esi savo vietoje. Visada sapnavosi tėviškė. Žinoma, šiandien ir jos nėra tokios, kokia liko mano jaunystės akys. Bet žemė — ta pati, ta žemė, kuri mane augino, kuri, galima sakyti, mane pagimdė, kaip poetą ir rašytoją. Iš ten visos mano šaknys. Juk ten dar savo vaikystėje aš girdėjau lietuviškas dainas, liaudies pasakas auklė sekavo. Ir man jau tada atrodė, kad visos tos pasakos, tos dainos yra kažkas kita, negu įprasta, kasdieninė kalba. Man atrodė, kad daina — tai tas pat kalbėjimas, bet atsitinka čia kažkoks burtas — tie patys kasdieniniai žodžiai dainoje pasidaro daug gražesni, žodžiu, įvyksta kažkoks persikeitimo stebuklas. Aš tai suvokiau, jau mažas būdamas. Ir tai buvo pats pirmasis poezijos supratimas ir išgyvenimas.

Būdavo tokia siuvelė Agutė. Eidama per kaimus ir sūdama žmonėms drabužius, marškinius sustodavo pas vieną kurį nors ūkininką ir sūdavo čia kokias dvi savaites. Apsiuvus tą — eidavo pasak kitus. Ta siuvelė buvo labai didelė dainininkė. Kai ji atėidavo pas mus, aš nieko neveikdavau, tik sėdėdavau ant tokio suvalkiečių šilto pečiuko (mašina ji vadindavom) ir klausydavau nuo ryto iki vakaro jos dainų. Toks pirmas susizavėjimas liaudies poezija turbūt paskui atvedė mane ir prie individualiosios lyrikos, individualiosios poezijos.

Aš savo senelių neatsimenu, jie jau buvo mirę. Mus, vaikus, auklėjo tokia pusiau akla senutė, viena akim nematė. Mes ją teta vadindavom. Ji nebuvo nei mūsų giminė, nei labai pažįstama, bet pas mus pritapo, mane, brolių ir seserį užaugino. Pas mus ji ir numirė kokiais 1941 ar 42-aisiais metais. Vėdavo ji mane į Al-vito bažnyčią ir rodydavo ta-bernakulį, kur Švenčiausias Sakramentas laikomas. Teta sakydavo: „Kaziuk, žiūrėk — ten Dievo namelis, ten Dievas gyvena“.

Sykį mes einame per laukus, o iš vakarų kyla debesys, žaibuoją ir perkūnas dūdena. Teta man sako: „Kaziuk, būk geras, girdi — Dievulis barasi“. Tai aš sakau: „Teta, ar tai tas pat Dievas, kur bažnytelėje, tame namukyje yra?“

„O ne! — sako teta. — Ten Dievas, o čia — tai Dievulis“.

Tada dar nesupratau, kaip čia yra. Tik gimnazijoje, atsimindamas tą sceną su teta vidury laukų, pagalvojau, kad dar pas ją buvo likusios mūsų tautos tūkstantmetės pagoniš-

kos tradicijos, dar jai buvo du dievai — ten, padangėse — Dievulis, o bažnyčioje — Dievas.

Dabar mes visi daugiau ar mažiau esame krikščionys, bet tos pagoniškos tradicijos mūsų pašmonėje buvo užsilikusios beveik iki 20 amžiaus vidurio. Paprastai kaimo moterėlei dar galėjo būti ir du dievai — Dievas ir Dievulis.

Po daugelio metų, jau Amerikoje, atsiminęs tą kelionę, kylant debesiai ir perkūnai dundant, parašiau štai šitą eilėraštį:

*Susitiko Dievas ir Dievulis
Kryžkeleje vidury Kiršų.
Prie jų kojų akmenėlis guli —
Duonos ir vandens padėt
nešu...*

*Valgykit ir gerkite — tai
viskas,
Tai mes patys — duona ir
vanduo.*

*Ir atėjo ūbaudamas miškas,
Ir atsiklaupė pažadintas
akmuo.*

K. Bradūnas, paskaitęs šį ir kai kuriuos kitus savo eilėraščius, tęsė:

— Tokių ir auklės, ir senesnių kaimo žmonių, kaimynų pasakojimų, dainų negalėjau užmiršti visą gyvenimą. Sakysim, mūsų pasakose minima tokia Devyniabolė. Jos poetinė tema man atėjo Amerikoje, nors ten visai kitoks kraštas ir kitokia tautosaka — pasakos ir dainos. Taip parašiau eilėraštį „Devyniabolė“. Tai nėra tos pasakos iliustracija — ji tik supotinta, su noru parodyti, kaip kartais galima liaudies dainos ar pasakos įtakoje parašyti ir individualų eilėraštį, kurį jau negali pavadinti nei liaudies daina, nei pasaka.

Dabar mes, čia susirinkę, esame daugiau ar mažiau vilniečiai, nors dažnas gal ir kitur gimęs. Mano antroji tėviškė yra Vilnius. Mudu su Kazimiera ir grįžom čia ieškoti savo jaunystės pėdų. Su ja kartu buvom universitete, kartu tą patį dalyką studijavom, tų pačių profesorių pasikaitas lankėm. Tas mudvieju

Kazimiera ir poetas Kazys Bradūnai literatūrinėje popietėje, ruoštoje Vinco Krėvės memorialiniame muziejuje Vilniuje.

Nuotr. V. Milišauskio

grįžimas buvo negrįžimas į sėdimą miestą, bet į antrąją savo tėviškę. Grįžę po 50 metų nebuvimo, jautėmės, tarsi būtume išvažiavę tik prieš keletus metus: visi orientyrai, pagal kuriuos gali geografiškai Vilniuje susigaudyti, — tai bažnyčių bokštai. Visi jie stovėjo savo vietose. Matom: čia Bazilijonų bokštai, kairėje — Šv. Kazimiero, už keletos žingsnių — Šv. Teresės bažnyčia. Žodžiu, jautėmės lyg tų 50 metų nebūtų buvę.

Žengiant į 21 amžių, ir aš panorėjau, parašyti modernišką eilėraštį, — tęsė K. Bradūnas. — Bet išėjo tik tiek moderniškas, kad jame paminėtas kompiuteris (skaityta neseniai parašyta „moderniška“ eilėraštį, pavadintą „Šiandieninis“). Ji čia spausdiname).

Kadangi literatūrinė popietė vyko V. Krėvės muziejuje, Kazimiera ir Kazys Bradūnai — buvę V. Krėvės mokiniai, direktorius A. Chlebinskas paprašė pasidalinti prisiminimais apie profesorių.

— Aš esu suvalkietis, o Krėvė-dzūkas. Tai maždaug dvi tautos, tiksliai kaimynystėje gyvenančios. Bet kažkokie ypatingi kaimyniški ryšiai vienus su kitais neišsivystė, — pradėjo K. Bradūnas.

— Apie Krėvę išgirdau labai anksti. Mano pati pirmoji, nuo A iki Z, puslapis į puslapį perskaityta knyga buvo *Dainavos šalies senų žmonių padavimai*. Alvite buvo pavasarininkų knygynėlis. Mūsų artimas kaimynas Eidukų Matijošius iš to knygynėlio par-

sinešdavo knygų. Kartą atnešė vieną knygą man sakydamas: „Kaziuk, jau tu dabar antrame skyriuje, moki skaityti. Aš tau atnešiau labai gražią knygelę“.

Paėmęs į rankas, iš tikrųjų pamaciau, kad ta knyga išties gražiausia, paveiksluota. Tai buvo 1921 ar 1922 metų laidos *Dainavos šalies senų žmonių padavimai* su Adomo Galdiko viršeliu ir piešiniais. Jie ir dabar tebestovi mano akyse. Jau būnant čia, Vilniuje, visai neseniai, nusipirkau žurnalo *Židinys* trečią šių metų numerį. Jame buvo studija apie teologinę lietuvių tautos sąmonę 13-14 amžiuje, ir tas straipsnis iliustruotas trimis Galdiko piešiniais, kaip tik iš *Dainavos šalies senų žmonių padavimų*. Žiūrėdamas į tas iliustracijas, buvau lyg ir grįžęs į savo kūdikystę. Norėjau paskaityti aną straipsnį, išigilinti, bet akys vis kryo į tuos Galdiko paveikslus, matytus mano pirmojoje perskaitytoje V. Krėvės knygoje...

O pirmą kartą Krėvę pamaciau Kaune, Laisvės alėjoje, einantį su savo neperskiriamu draugu Baliu Sruoga, kone du kartus ilgesniu už Krėvę. Atrodė, kad labai įdomiai, visi atkreipdavo dėmesį. Jei kas juodvieju nepažino, sakydavo: „Mažas ir didelis, o tokie geri draugai“.

Universitete lankiau V. Krėvės slavų literatūros paskaitas. Lituanistams reikėjo išeiti kelis jų kursus.

Nukelta į 4 psl.

Kazys Bradūnas

VILNIAUS VARPAI

*Mūs gyvenimas ten ir kapai —
Mes tikėjom — mus, Dieve, vedi.
Ir dabar visada man širdy
Skamba Vilniaus varpai.*

*Iš toliausių pasaulio kampų
Atsišaukia aidais Nemune,
Ir, kur eisiu, vis lydi mane
Balsas Vilniaus varpų.*

*Paklausyk!.. Ir tau ir visiems.
Kai tik audra pakils, kai sutems,
Ima gauti viltingai varpai.*

*Ir mes tikim — mus Dieve, vedi,
Kai giliai milijonų širdy
Skamba Vilniaus varpai.*

SENAMIESTY

*Ant senų šventovės laiptų,
Kai vidudienį klausais,
Lyg nematomas kas eitų
Tarp kolonų, po skliautais,*

*Lyg pily kas atdarytų
Žalio žalvario vartus,
Ir tyliai širdy skaitytum
Amžių atdūsius — metus.*

*Girdis žingsniai kunigaiškėčių,
Žvanga pančiai kalinių.
Iš krauju mirkėtų aikščių*

*Ar ne skundas kankinių?..
Ne... Ramiai balandžiai vaikšto,
Prašo saujos trupinių.*

PRIE ŠV. KAZIMIERO KARSTO

*Aš pirmąkart prie tavo karsto,
O lūpom žodžio nerandu...
Ten Tau dangus po kojų barsto
Palaimintos šalies žiedų.*

*Mane čia žemė prisirišo,
Pakirpo man sparnus narve —
Kada ir vėl, kada sugrįšiu,
Kokiais keliais man į Tave?*

*Gal tų šventųjų kaulų dulksė
Užkris man galvą nejučia,
Ir laime virs dienų kančia?*

*Gal angelų to balto pulko,
Aukštybėn nešančio Tave,
Sparnai palies mane...*

NEPALIKAU

*Tavęs nepalikau,
Ir meilė ta pati,
Tremties žaizdė įkaltas lig sprogimo.
Tave kaip ostiją monstrancijoj laikau
Giliai širdy tarp skubančio plakimo,
Tarp lekiančių dienų, žvaigždejančio dangaus
Ir žemės amžino ramumo...
Tiek metų tartum skęstantis laikaus
Vien už gimtinės dūmo,
Už nutrauktų, gyvų šaknų,
Išrautų su krauju staiga —
Pakyla Žilvino banga
Ant begalinių laiko vandenų —
Ir aš plaukiu
Gelme tavo akių.*

ŠIANDIENINIS

*Kampe kompiuteris
Kapoja mano mintį.
Poezijai dėl to ir neramu,
Kai žodžiai, kaip kareiviai, eina mirti
Ir abejoja prisikėlimu.*

*Tada žodynas
Kaip didžiulis karstas atsivožia —
Vėlykų ryto stebuklinga valanda!
Eilėraštis prasiskleidžia kaip rožė,
Dar nežydėjus niekada.*

Vilniaus arkikatedra

San Diego (California) opera 1983 m. — „Adriana Lecouvreur” — Čilėje; Joan Sutherland — Adriana; Arnoldas Voketaitis — Princas de Bouillon; dirigentas Richard Bonyngė.

Arnoldui Voketaičiui: 70-ojo gimtadienio proga

Kazys Skaistgirys

Jaunystė ir tėvai

Arnoldas Voketaitis gimė 1930 m. gegužės 11 d. East Haven, Connecticut. Jo tėvas buvo Motiejus Voketaitis, o motina Agota Pilvelytė. Tėvai buvo veiklus lietuviai. Motina turėjo klasikinio dainavimo pagrindus ir daugelį metų kaip solistė reiškėsi lietuvių renginiuose. Arnoldo brolis mokėsi skambinti pianinu. Nuo dešimties metų Arnoldas mokėsi groti trompete ir be pertraukos ją grojo 12 metų. Būdamas patarnautojas Shubert teatre, jis turėjo progos pažinti garsųjį bosą Ezio Pinza. Arnoldas jam atnešdavo kavą ir sumuštinį. Kartą Pinza tarė Arnoldui: „Atsimink, kad dainavimas susideda iš 10 proc. balso ir 90 proc. širdies“. Voketaitis mano, kad lietuvių kalba, kurią girdėdavo namuose ir gegužinėse, pralavino jo klausą kitoms kalboms, kurias reikėjo naudoti dainuojant.

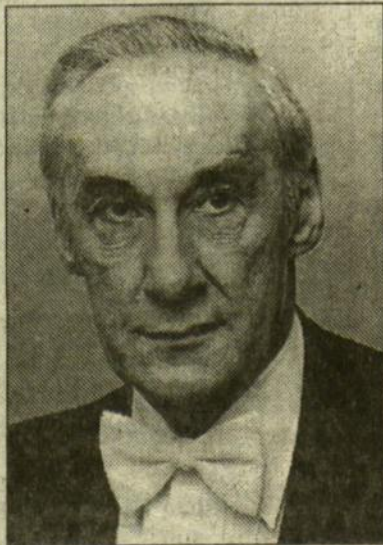
Mokslas ir tarnyba kariuomenėje

1954 m. Voketaitis įsigijo verslo administracijos bakalaurą laipsnį Quinnipiac kolegijoje, Hamden, Connecticut. Dvejus metus lankė Yale universiteto dramos mokyklą — „invitational acting classes“.

Dvidešimtuose jo amžiaus metuose motina ir viena draugė atkreipė dėmesį į Arnoldo kalbėjimo tembrą ir kartais jo pravedamą dainą. Jos patarė jam imti dainavimo pamokas. Trečiais kolegijos lankymo metais ir prasidėjo jo pirmieji žingsniai dainavime. Tada jis trompetę pakeitė į balso mokyklą. Dvejus metus jo mokytojas buvo Jacinto Marcosano, o vėliau — Francesco Riggio. Ilgametė, pagrindinė ir svarbiausia Arnoldo dainavimo mokytoja buvo Elda Ercole. Ji įdiegė jam gerą techniką, įvedė ir gerą kelią ir ištaisė iki tol naudotas technines klaidas.

Karjeros sėkmė

Baigęs karinę tarnybą, Arnoldas laimėjo Arthur Godfrey radijo ir televizijos talentų varžybas. Šiose programose jis dalyvavo 14 savaičių. Vieną kartą programose metu Godfrey kreipėsi į Voketaitį: „Aš

Arnoldas Voketaitis.

noriu pasakyti komplimentą, kad Jus nekeičiate savo pavardės dėl profesinių priežasčių. Ji gana ilga ir sunkoka ištarti. Bet kai būsite garsus, tai pavardė ištars kiekvienas“. Voketaitis juokaudamas pasakė, kad jis galvoja pasikeisti į Sam Voketaitį. Tada Godfrey nutraukė pokalbį ir pasakė, kad Arnoldui laikas pradėti dainuoti.

Tais pačiais metais Voketaitis laimėjo konkursą per transliuojamą radijo programą „Connecticut Opera Auditions of the Air“. Konkursas buvo vykdomas tuo pačiu principu kaip ir Metropolitan Auditions of the Air. Šio laimėjimo deka jis sudarė sutartį su Connecticut Opera Co. ir dainavo dviejuose pastatymuose: Karalius — Verdi operoje „Aida“ ir Guillot de Morfontaine — Massenet operoje „Manon“.

Debiutai

New York City operoje Arnoldas Voketaitis debiutavo 1958 metais. Jis sėkmingai laimėjo atranką. Debiuto rolę buvo Vanuzzi Richard Strauss operoje „Die Schweigsame Frau“. Tai buvo pirmas tos operos pastatymas Amerikoje. Operos premjera įvyko 1935 m. Dresdene. Debiutinė rolė buvo vidutinio didumo, bet dekinga.

Voketaičio europinis debiutas įvyko 1967 m. Gran Teatro del Liceo Barcelonoje. Ten jis atliko Don Basilio rolę Rossini operoje „Sevilijos kirpėjas“. Kritikų Voketaitis buvo pripažintas kaip vienas geriausių tos rolės atlikėjų.

Voketaitis pirmą kartą pasirodė Carnegie Hall, kai New York Philharmonic koncertine forma atliko Virgil Thomson operą „Four Saints in Three Acts“. Šios operos premjera buvo 1933 m. Ann Arbor, Michigan. Spaudoje randamas toks draugiškas pokalbis tarp dirigento ir solisto. Bernstein: „Arnoldai, aš manau, kad esi gana geras dainininkas“. Tada Arnoldas atsako: „Norit kai ką žinoti, Leonardai — esate visai neblogas dirigentas“.

Operos

Arnoldas Voketaitis, bosas baritonas, atstovauja operos dainininkų kartai, kuri yra įsitikinusi, jog operoje vaidyba lygiai taip svarbi, kaip ir dainavimas. Jo repertuare yra per 35 pagrindinių rolių ir daugybė mažesnių. Iš viso tai sudaro daugiau kaip 135 vaidmenų. Jį labiausiai traukė Mozart, Rossini, Donizetti ir XIX šimtmečio prancūzų kompozitoriai. Jo didžiausias asmeninis triumfas buvo, kai jis 1980 m. Meksikoje atliko pagrindinį vaidmenį Massenet operoje „Don Kichotas“. Šios operos premjera buvo 1910 m. Monte Carlo, dainuojant Šaliapinui. Kitas didelis Voketaičio pasiekimas — tai Don Basilio rolės dainavimas 63 skirtinguose pastatymuose (250 spektaklių) Rossini operoje „Sevilijos kirpėjas“.

Požvelkime į operas, kuriose Voketaitis dainavo pagrindines roles: „Fidelio“ (Beethoven) — Rocco vaidmuo; „Bluebeard's Castle“ (Bartok) — Bluebeard (Mėlynbarzdis); „Perlu žvejai“ (Bizet) — Nourabad; „Louise“ (Charpentier) — Louisos tėvas; „Master Pedro's Puppet Show“ (De Falla) — Don Quixote; „Don Pasquale“ (Donizetti) — Don Pasquale; „Meilės eliksyras“ (Donizetti) — Dr. Dulcamara; „Susannah“ (Floyd) — Lin Blitch; „Faustas“ (Gounod) — Mefistas; „Manon“ (Massenet) — Count de Grieux; „Carry Nation“ (Moore) — Father; „Ballad of Baby Doe“ (Moore) — Brian; „Konsulas“ (Menotti) — Mr. Kofner; „Marriage of Figaro“ (Mozart) — Figaro; „Don Giovanni“ (Mozart) — Don ir Le porello; „The Magic Flute“ (Mozart) — High Priest; „Cosi Fan Tutte“ (Mo-

zart) — Don Alfonso; „Boris Godounov“ (Mussorgsky) — Boris; „La Gioconda“ (Ponchielli) — Alvis; „La Boheme“ (Puccini) — Colline; „Sevilijos kirpėjas“ (Rossini) — Basilio; „Cinderella“ (Rossini) — Don Magnifico; „Marriage Contract“ (Rossini) — Tobia Mill; „Salome“ (Strauss) — First Nazarene; „Le Rossignol“ — Lakštingala (Strawinsky) — The Chamberlain ir The Bonze; „4 Saints in 3 Acts“ (Thomson) — Ignatius; „Aida“ (Verdi) — Ramphis ir Karalius; „Otello“ (Verdi) — Lodovico; „Rigoletto“ — Verdi — Sparafucile ir Monterone; Die Walkure“ (Wagner) — Hunding ir keletas kitų.

Voketaitis dainavo šiuose operos teatruose: New York City Opera (12 sezonų), Lyric Opera of Chicago (17 sez.), International Opera of Mexico (10 sez.), San Francisco (5 sez.), Metropolitan Opera National Company, Gran Teatro del Liceo (Ispanija), Philadelphia Lyric, Boston Opera, American Opera Society, Central City Opera Festival, Miami Opera Guild, New Orleans Opera, Connecticut Opera, Montreal Opera, St. Paul Opera, Mobile Opera, Toledo Opera, Dayton Opera, Tampa — Sun State Opera, Laguna Beach Festival, Pittsburgh Opera, Cincinnati Opera, Milwaukee Opera, San Diego, Vancouver, Los Angeles, Colorado Springs, Orlando, Charlotte.

1997 m. birželio mėn. Voketaitis atliko Tėvo rolę Copland operoje „The Tender Land“, kuri buvo sukurta 1954 m. Tai buvo Voketaičio atsisveikinimo su operine scena. Tų pačių metų sausio 20 d. buvo perduotas jo atsisveikinimo koncertas per WFMT FM radijo stotį. Kartu buvo paminėta jo profesinio darbo 43 metų sukaktis.

Oratorijos

Arnoldas Voketaitis atliko solo partijas šiose oratorijose: B minor Mišios — Bach; Devintoji simfonija — Beethoven; Missa solemnis — Beethoven; Septyni paskutiniai Kristaus žodžiai — Dubois; The Creation Haydn; Teh Seasons — Haydn; St. Paul — Mendelssohn; Death of the Bishop of Brindisi — Menotti; Requiem — Mozart; Passion / St. Luke — Penderecki; Stabat mater — Rossini; Trylikta simfonija (Babi Yar) — Sh-

stakovich; Requiem — Verdi; Belshazzar's Feast — Walton.

Simfoniniai orkestrai, kuriems grojant Voketaitis atliko solo partijas, yra: New York Philharmonic, Boston Symphony, Milwaukee Symphony, Denver Symphony, Indianapolis Symphony, Chicago Symphony, Pittsburgh Symphony, Dallas Symphony, Dayton Philharmonic, Utah Symphony, Cleveland Orchestra, Kansas City Symphony, Caracas (Venecuela), Minnesota, Dallas, Phoenix, San Francisco, St. Louis, Detroit, Syracuse, National (D.C.), National S. O. (Mexico), Hawaii, Puerto Rico, Costa Rica ir kiti.

Voketaitis dalyvavo šiuose Broadway muzikiniuose vaidiniuose: „Annie Get Your Gun“ (Frank Butler), „South Pacific“ (Emile de Becque), „Oklahoma“ (Jud), „The Student Prince“ (Dr. Engel).

Radijas, televizija, įrašai

Būdamas studentu, Arnoldas Voketaitis dirbo kaip radijo pranešėjas. Arthur Godfrey programose jis dainuodavo per radiją ir televiziją. Operas transliuojant per televiziją, Voketaitis dainavo šiose operose: „Samsonas ir Dalila“, San Francisco, 1981; „Konsulas“ (Menotti), New York City, 1960; „Don Kichotas“, Meksika, 1983 ir 1989; „Fidelio“, Dallas ir Meksika, 1986; „Sevilijos kirpėjas“, Caracas, Venezuela. Komp. Robertas Greenleaf sukūrė operą „Under the Arbor“, kurios pasaulinė premjera buvo 1993 m. Birmingham, Alabama. Ji buvo transliuojama per PBS TV, kur Voketaitis buvo programos pravedėjas.

Įrašai (rekordavimai): „Carry Nation“ (Moore), opera, New York City Opera; „Les Noces“, muzika Ravinijoje, Čikagos Simfonija; „Le Cid“ (Massenet) su Opera Orchestra of New York ir Placido Domingo Le Cid rolėje; Filmų muzika (Prokofiev) — Lt. Kije, Ivan the Terrible (šiuose kūrinyje Voketaitis atlieka tris roles: Pasakotojas, Kvailis ir Jonas Žiaurusis) su St. Louis Simfonija; „The Bells“, „The Spring Cantata“ (Rachmaninov), St. Louis Simfonija; „Lucrezia Borgia“ (Donizetti), Carnegie Hall; An American Celebration, New York Philharmonic, „Spring Cantata“, „The Bells“, „Lt. Kije“ ir „Ivan the Terrible“ buvo nominuoti

Grammy premija, nors ne visi tuo pačiu laiku.

Atsiliepimai

„Kitas aukšto lygio dainininkas atliko Don Magnifico. Rolė reikalauja daug vaidybinių gebumų, polėkio komedijai ir įgudimo dainavime. Voketaitis visa tai atliko su kaupu. Jis turi sodrų, stiprų balsą ir moka jį naudoti“ (Anne Price, Morning Advocate, Baton Rouge, 1966).

„Arnold Voketaičio balsas skambėjo kaip pirmojo boso, kuris gali būti papuošalas bet kuriame operos teatre“ (Donald Henahan, Chicago Daily News, 1966.4.21).

„Tai buvo Arnoldo Voketaičio asmeninis triumfas pagrindinėje rolėje, Massenet operoje „Don Kichotas“ Mexico City. Trečiame spektaklyje (6.29) po ketvirto veiksmo Voketaitis atsisakė nusilenkimo publikai, norint susikaupti ir nesukelti įtampą sau pačiam ir publikai. Tačiau prieš penktą veiksmą, mirties sceną, klausytojai plojo tol, kol jis išėjo nusilenkti“ Opera News, 1980.11.1).

„Titulinė Don Kichoto rolė buvo Arnoldo Voketaičio ran-kose. Bosas su plačia patirtimi ir didele profesine kokybe. Jo aukšta ir grakšti figūra puikiai atitinka rolės charakteriui. Jo nuostabi apranga ir vaidyba buvo prasmėnūs. Dainavimas puikiai tiko rolei, solistas parodė nepaprastai gerą skonį ir plačią balso skalę. Mums būtų sunkoka vėl stebėti šį veiklą be Voketaičio“ Esto Pasa, 1980.6.25, Mexico City).

Voketaitis meistriškai atliko dvi arijas iš operos „Figaro vedybos“ ir „La Calunnia“ iš Rossini operos „Sevilijos kirpėjas“, sugebėdamas plačiai interpretuoti. Tada kontrastui dainavo tragišką ariją, mirties sceną iš Moussorgskio operos „Borisas Godounovas“. Čia jis parodė didelę širdgėlą ir verksmą“ (Julius Baird, Colorado Springs Sun, 1982.3.30).

Pedagoginė veikla

1990-1993 m. Voketaitis buvo operos teatro direktorius Auburn universitete Alabamoje. 1987-1989 jis buvo operos teatro direktorius DePaul u-te Čikagoje. Ten dėstė ir muzikinę scenos techniką. 1986 m. buvo vizituojantis dėstytojas Northwestern u-te Evanstone. 1988-1993 m. va-

davavo studijų pastatymams ir režisavo 14 operų arba jų ištraukų.

Arnoldas Voketaitis parašė knygą apie balso techniką. Knygos pavadinimas yra So You Want To Sing, antrinis pavadinimas yra „An Overview To Classical Voice Technique“. Šiai knygai įžangą parašė legendinis sopranas Dame Joan Sutherland. Knyga baigiama redaguoti ir netrukus bus išleista.

Žymenys

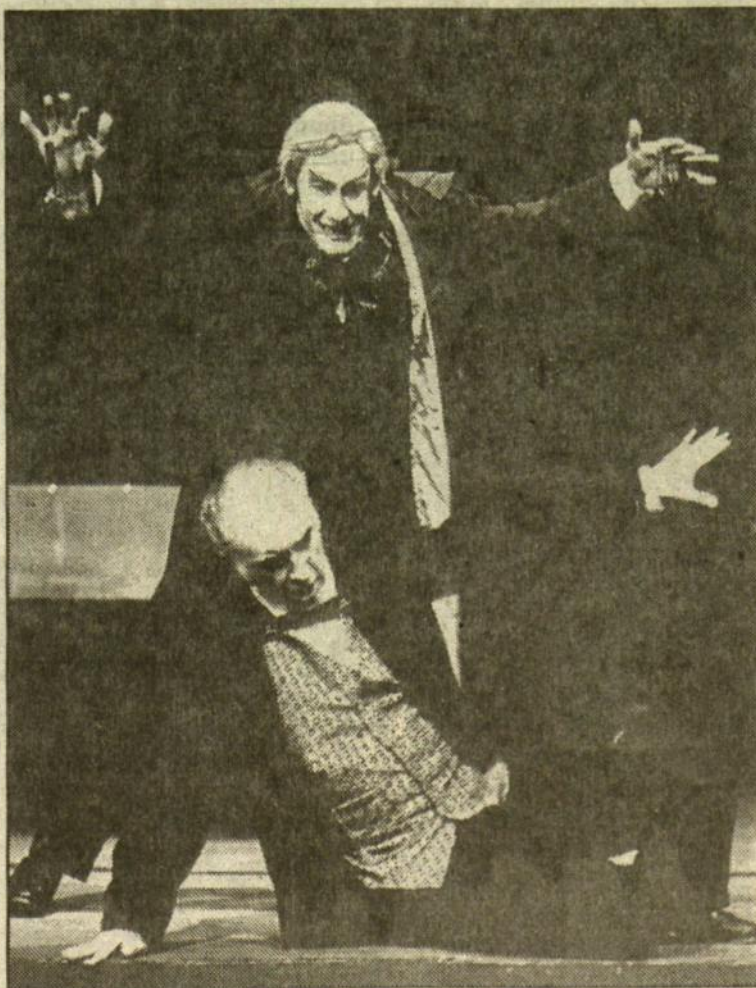
Voketaičio pavadė randama šiuose leidiniuose: Who's Who in America, Who's Who in Opera, Who's is Who in the World ir Who's Who in International Music. Voketaitis yra vienas iš keturių lietuvių kilmės asmenų, paminėtų šiame leidinyje.

1964 m. Voketaitis gavo Rockefeller stipendiją studijoms Europoje. 1988 metais jam suteiktas „Lifetime Membership Award“ iš American Guild of Musical Artists, pažymint jo 36 m. narysę ir 15 m. darbą vadovybėje. 1990 m. Balzeko Lietuvių kultūros muziejus Voketaičiui įteikė „Excellence Award“ — Metų žmogus. 1991 metais jis gavo „Distinguished Alumni Award“ iš Quinnipiac kolegijos, Hamden CT, kurią baigė 1954 m.

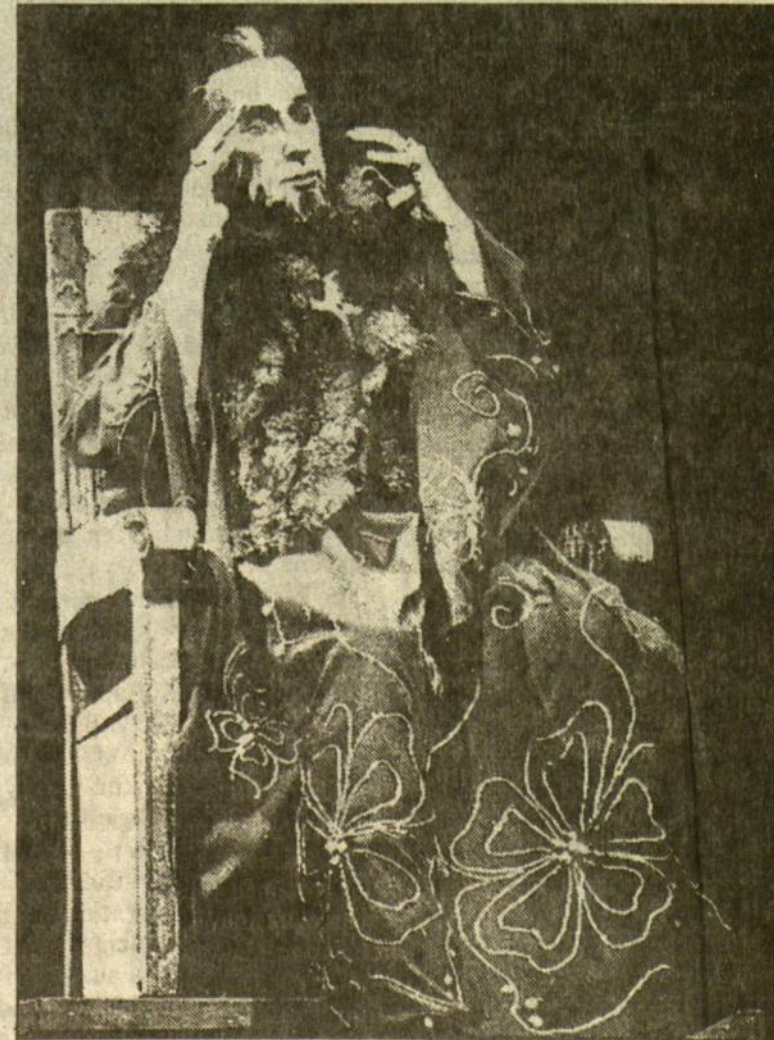
Kaip skrajojantis olandas

Vengrų kompozitorius Bela Bartok sukūrė vieno veiksmo operą „Bluebeard's Castle“ (Mėlynbarzdis pilis). Operos premjera įvyko Budapešte 1918 m. Vieną kartą Detroito Simfonija atliko šį veiklą, pakvietusi du vengrus dainininkus. Dirigavo Antal Dorati. Po pirmo spektaklio pagrindinės rolės atlikėjas Duke Bluebeard stipriai užkimo ir negalėjo dainuoti antrame spektaklyje. Penktadienį ryte rengėjai skambino telefonu į Čikagą ir klausė, ar Voketaitis galėtų dainuoti vengriškai. Atsakymas buvo — ne. Jie padėjo ir zadėjo ieškoti kito dainininko. Tada Arnoldas su žmona Nijole išvyko pietauti. Grįžo į namus 3:15 val. popiet. Automatinis atsakovas pranešė, kad skambino dirigentas Dorati, vadybininkas ir Northwestern Airlines lėktuvų bendrovė. Detroitas sutinka, kad Voketaitis dainuotų angliškai, o sopranas vengriškai.

(Nukelta į 3 psl.)

Colorado Springs operos festivalis 1975 m. — „The Tales of Hoffmann“; Arnoldas Voketaitis — dr. Miracle (stovi); Herbert Beattie — Crespel.

Arnoldas Voketaitis operoje „Boris Godounov“.

Keturiasdešimt ketvirtas sezonas

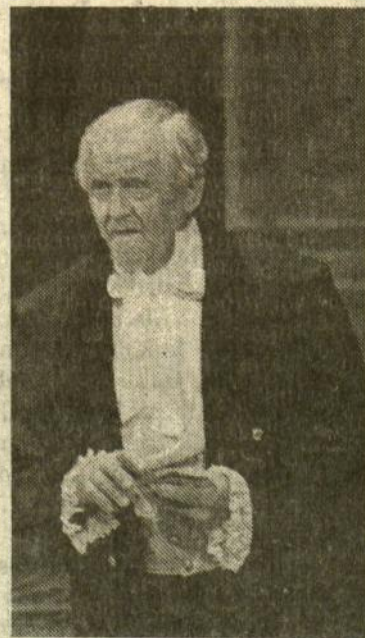
Vaclovas Momkus „Traviatoje“ buvo jaunas, žvalus ir gražiai dainavo. Ir atrodė viskuo patenkintas. Ir todėl gi ne, nes tas „viskas“ labai gerai pasisekė. Ši Giuseppe Verdi „gubės giesmė“ — „operų karalienė“, Vaclovo Momkaus ir jo vadovaujamos valdybos sunkiu darbu į sceną įkelta, gegužės 7-tą Čikagos premiesčio Morton mokyklos didžiulę auditoriją pripildžiusių klausytojų nenuvylė. Po paskutinio veiksmo uždangai nusileidus, daugiau kaip dviejų tūkstančių minia, sugužėjusi iš Čikagos apylinkių bei pasipildžiusi svečiais iš kitur — iš Cleveland specialiu autobusu ir savais automobiliais atvažiuo 55 šio meno mėgėjai, pasigėrėjimu šviečiančių veidų matėme net iš Kanados — su kila ant kojų, plojo, šaukė „valio“ ir tik džiaugėsi, džiaugėsi. Narsesnieji sugebėjo dar ir į sceną įsisprauti, ir spektaklio atlikėjus asmeniškai pasveikinti. Gal pusė tūkstančio susigrūdusių aistrų, menininkams spaudė rankas, gyrė, dėkojo...

Mudu su žmona pasidavėm — kur ten beprisigirsi, bet, nė kiek nemažiau džiaugdamiesi, važiuojame namo. Įspūdžiuose mintys: tiek daug darbo, laiko, kantrybės pašvęsta, pastangų skirta, rūpestių pergyventa, nervų sukratyta — ir tik vienai trijų valandų popietei... ir dar ne visiškai pilnai salei. Morton mokyklos auditorijoje yra 2,549 vietos, o ir šiame spektaklyje kokie trys-keturi šimtai kėdžių buvo tuščių. Kur tie šimtai tokstančių skaičiuojami Čikagos lietuviai? Ir dar aukščiau pakyla Čikagos lietuvių operos savanoriško, net 44 metus pavyzdinčiai išsilaikiusio, kasmet tokia meno šventė mus apdovanojanti, telkinio vertė. Gana jiems ir dviejų tūkstančių besidžiaugiančių širdžių, nes jaučia pritarimą, orią pagarbą, nuoširdią padėką, nepaisydami, kad ir toji padėka dažnai ne visiems ir ne pagal nuopelnus dalinama. Tiesa, daug rašoma spaudoje prieš ir po kiekvienos operos pastatymo, rašiniuose — daug tikslų vertinimų, užtarnautų pagyrų. Tačiau visada ir beveik be išimties kalbama apie renginio meninę dalį: solistus — jie aprašomi atskirai ir ypatingai pabrėžiami — orkestrą, dekoracijas, keliais žodžiais užsimenamas dar meno vadovas ir choras, bet tik kaip, lyg tos visos sudėtinės spektaklio dalys būtų savaime į būvį suejusios, scenoje atsiradusios ir ten, ką joms reikia, atlikusios. O pa-

čių pagrindinių to „atsiradimo“ kaltininkų, organizatorių — lyg nebūta, net nepagalvojant, kad be jų nė spektaklio nebūtų. Tad, bent retkarčiais, ir juos reikėtų prisiminti, ir bent žodeliu jų rūpesčiais pasidalinti. Tad gal nesuapys šių kultūrinių skilčių skaitytojai, kad tą „kada nors“ padarysiu „dabar“ ir, meninės dalies aptarimą palikęs specialistams, paprašysiu juos susipažinti ir su Čikagos lietuvių operos telkinio organizacine dalimi, sužinoti, kaip Berwin miestelio Morton mokyklos auditorijoje tos operos atsiranda.

„Visos sudėtinės Čikagos lietuvių operos dalys savo vietoje, bet visgi didžiausią telkinio našta ant savo pečių velka valdybos, ir be jų tokių „Traviatų“ nebūtų“, — teigia man vienas šio meno vienetų veteranas. Telkinys organizuotas, turi įstatutą, įregistruotas Illinois valstijoje kaip ne pelno kultūrinė organizacija, rėmėjai ir aukotojai aukas gali nusirašyti nuo pajamų mokesčių. Nariai — choristai, solistai, taip pat ir nuolatiniai talkininkai, atstovai spaudai. Nario mokesčio nėra. Sezoną pabaigus, šaukiamas visuotinis narių susirinkimas, jame aptariama praėjusių metų veikla, valdybos pranešimai, kontrolės komisija patikrinta valdybos atskaitomybė ir išrenkama nauja valdyba. Valdyba tuojau šaukia posėdį, išsirenka pirmininką, jeigu jis neišsirenkamas susirinkime, ir sudaro planus ateinančių metų veiklai. Kartu su meno vadovu parenka statytiną operą. Tada pirmininkas sudaro piniginę samatą, valdyba ją patvirtina, ir pasirošimas darbai baigtas.

Sezono darbą operos telkinys pradeda rudens pokyliu. Po jo meno vadovas pradeda ruošti pastatymą, vyksta choro repetitijos, o valdyba rūpinasi visais techniniais organizaciniais reikalais ir ypač lešomis. Pirmininkas pasirašo visas sutartis ir lieka atsakingas už jų vykdymą. Nors meninę dalį tvarko meno vadovas, tačiau su šia dalimi susijusiais techniniais reikalais rūpinasi irgi valdyba. Taigi, praktiškai, ji už viską atsakinga. Vienetą sudaro 70-75 savanoriai. Tarp jų — 27 neseiniai atvykę jau iš nepriklausomos Lietuvos ir labai dariniai pritaipę prie iš jos per karą okupanto išvytų veteranų. Iš jų sudaryta ir baletmeisterio Juozo Vanceviciaus graži šokėjų grupė. Tuo atžvilgiu operą gali būti pavyzdys kitoms vietinių lietuvių organizaci-

Julius Savrimas — Gastone, Verdi „La Traviata“ gegužės 7 d. Morton auditorijoje.

joms.

Chorui pasirošti reikia apie 40 repetitijų. Pradžioje jos vyksta kartą per savaitę, pabaigoje dažniau, ir tęsiasi po dvi valandas. Priskaičius choristo atvykimo bei namo grįžimo laiką (maždaug po valandą), kiekvieno jų auka operai bus maždaug 120 neapmokamų darbo valandų. Valdybos, ypač pirmininko, auka būtų dar padauginta iš dviejų. Nemažiau darbo valandų skiria ir meno vadovas, šalia mažai kam suvokiamos fizinės bei nervų įtampos, kol jis išmėgėjų tokių profesionalų pastatymą sulipdo. Žinoma, spektaklio lankytoji jis gali atrodyti kaip bedarbis karalius, pagal kurio menkiausia mostą klusnūs vergai groja, dainuoja ir šoka. Ir jau 25 metai, kai Alvydas Vasaitis taip „mojuoja“. Juo mes ir Lietuvoje galime ir pasigirti, pasididžiuoti.

Operai dar gelbsti žymi talka iš Lietuvos: solistai, režisierius, kartais šokėjai ir choristai. Jiems reikia išrūpinti leidimus, apmokėti keliones, apgyvendinti ir porą savaitių išlaikyti — juos priglaudžia valdyba bei choristai savuose namuose, o tai irgi nemaža auka. Prieš keletą metų ruoštoje muzikos šventėje talkininkų iš Lietuvos buvo net apie 60, ir su tokia gausa svečių operos telkinys sugebėjo dorotis. „Traviatoje“ buvo tik penki: keturi solistai ir režisierius. Be jų, ypač solistų, nuoširdaus bei malonaus bendradarbiavimo Lietuvių operos Čikagoje jau nebūtų. Bet taip pat nebūtų jos ir be jų sudaryta ir baletmeisterio Juozo Vanceviciaus graži šokėjų grupė. Tuo atžvilgiu operą gali būti pavyzdys kitoms vietinių lietuvių organizaci-

tuvių fondas davė 11,300 dol. Trimis pokyiais, ypač pelningu Naujųjų metų sutikimu, valdyba pati uždirbo apie 10,000 dol., padeda ir loterija. O kur gauti dar apie 40,000? Aišku — ir vėl valdybos reikalas. Už tai ji gerbia ir brangina mecenatus. „Mecenatai mus labai myli, — sako valdybos pirmininkas Vaclovas Momkus, — jie beveik nuolatiniai ir kasmet suaukvoja mažiausiai 30,000 dol. Ką mes be jų darytumėm — nežinau“.

„O dėl tos tik vienos popietės — ką gi, per 44 metus pripratome, ir atrodo, kad taip reikia, — vėl ramiai aiškina valdybos pirmininkas, — aš ir Julius Savrimas šiemet švenčiame 40 metų operininkų sukaktį, o kiti, pvz., Petras Čelkis, dainuoja joje nuo pat pirmos dienos — 44 meteliai, kai traukia. Taigi atrodo, kol veteranai laikys, opera dainuos. Tik kažin kaip bus, kai mūsų nebeliks? Idomu, ar talkininkai iš Lietuvos tokią auką supranta?“ — pasiteirauju. Vargu — purto galvas operos veteranai. Jie mat iš kitos sistemos. Žinoma, turi ir opera apmokamų talkininkų, pvz., chormeisteriai, nes jie iš to duoną valgo. Bet tos išlaidos jau nedidelės.

Taigi tik tokiomis Čikagos Lietuvių operos pasižventelių narių ir ypač jos valdybos — pirmininko Vaclovo Momkaus, pavaduotojo Jurgio Vidžiūno, sekretorės Virginijos Savrienės, išdinininkės Valerijos Žadeikienės ir vicepirmininkų Romo Burneikio, Ramunės Račkauskienės, Rudolfo Valdukaičio — pastangomis mes žavėjome šiemetinių puikiu „Traviatos“ pastatymu, o kitais metais džiaugsimės komišku „Meilės elektrų“. Ir ši kukli valdžia iš mūsų nieko daugiau, bet tik tokio pat atsileidimo, kaip šiemetinis, tenori. Ji tik dar kartą dėkoja visiems, sudariusiems sąlygas šiemetiniam spektakliui įvykti: Jaunimo centrui už nemokamas patalpas repetitijoms, spaudai, radijo valandėlėm, televizijai už beveik nemokamai skelbtus garsinimus, visiems atsilankiusiems į spektaklį ir ypač dosniems mecenatams, nes — „Lietuviais esame mes gimę, lietuviams norime ir mirti“.

Bronius Nainys

LIETUVIŠKOS MUZIKOS KONCERTAS VAŠINGTONE

Š. m. gegužės 11 d. seniausioje Vašingtono meno galerijoje „The Corcoran Gallery of Arts“ įvyko muzikos koncertas, kuriame koncertavo Golda Vainberg-Tatz (pianinas), George Mason universiteto profesorė Patricia Miller (mezosopranas) bei Rasa Vosyliūtė (smuikas). Koncertas buvo skirtas žymaus Lietuvos smuikininko, valstybinių premijų laureato Raimundo Katiliaus atminimui. Koncerte buvo numatytas dueto — maestro R. Katiliaus ir pianistės G. Vainberg-Tatz — pasirodymas, tačiau netikėtai maestro mirtis pakoregavo programą. Koncertuoti buvo pakviesta maestro R. Katiliaus mokinė smuikininkė R. Vosyliūtė. Koncerto programa — Vytauto Barakausko, Juozo Gruodžio, Stasio Šimkaus, Bach-Busoni, Franz Schubert, Cesar Franck, Johannes Brahms bei Richard Strauss kūriniai. Koncertą rengė „Corcoran Gallery of Art“, Lietuvos ambasada Vašingtone bei Amerikos LB Kultūros taryba.

R. K.

Čikagos DePaul universiteto choras šimet paruošė Carl Orff oratoriją „Carmina Burana“, kurioje soprano partiją („Amor volat undique“) atliko Gražina Stauskas (Stauskaitė). Koncertas įvyko kovo 18 d. pilnutėlėje DePaul u-to saleje. Be DePaul u-to suaugusiųjų, dalyvavo trys vaikų chorai: DePaul, Northwest Indiana ir South Shore. Dirigavo Keith Hampton. Su šiuo kolektyvu Gražina dainuoja jau 9 metai, dažnai atlikdama solines partijas. Smetanos opere „Parduotoji nuotaka“ ji atliko Hatos vaidmenį (šioje nuotraukoje iš minėtos operos Gražina Stauskas klūpo priekyje — viduryje). Gražina yra dainos entuziastė, jau 25 m. priklauso Čikagos Lietuvių operai, daug koncertuoja su įvairiais Čikagos choralais, dainuoja lietuviškuose renginiuose, gieda bažnytinių apeigų metu. Dainavimo studijas Gražina Stauskas pradėjo pas Alice Stephens. Šiuo metu ji tobulinasi Gisella Goettling priežiūroje.

BALTIJOS TAUTŲ MENO PARODA

Š. m. birželio 23 d., tarp 6 ir 10 val. vak., Čikagos miesto Buntrock saleje — Symphony Center (220 S. Michigan Ave) ruošiamą Baltijos tautų meno paroda — „Baltic Art Exhibition“. Dalyvaus skulptoriai ir dailininkai iš Estijos, Latvijos, Lietuvos. Parodos organizacinį komitetą sudaro: Sigita Balzekienė (pirmininkė), Regina Galiešitė, Ofelija Baršketė ir bent pora dešimčių kitų asmenų, o garbės komiteto priklauso (tarp kitų): Lietuvos prezidento žmona Alma Adamkienė, Illinois valstijos gubernatorius George Ryan, Čikagos miesto meras Richard M. Daley, JAV sen. Richard Durbin, Kongreso narys John Shimkus ir daug kitų — tiek lietuvių, tiek latvių ir estų.

Tai neeilinis įvykis, todėl mūsų tautiečiai turėtų jau dabar parodyti juo didelį susidomėjimą. Smulkesnių informacijų pateiksime kito šeštadienio *Draugo* priede, taip pat ir kasdieniniame *Drauge*. Parodos proga išleistas puošnus, kietais viršeliais, spalvotomis meno kūrinių reprodukcijomis katalogas *Baltic Art. Contemporary Paintings and Sculptures. Estonia. Latvia. Lithuania*.

A. VOKETAITIS — SUKAKTUVININKAS

(Atkelta iš 2 psl.)

Arnoldas Voketaitis — sukaktuvinis koncertas. Arnoldas Voketaitis — sukaktuvinis koncertas. Arnoldas Voketaitis — sukaktuvinis koncertas. Arnoldas Voketaitis — sukaktuvinis koncertas. Arnoldas Voketaitis — sukaktuvinis koncertas.

dainuojantį bosą ir vengriškai dainuojantį soprano. Voketaitis pareiškė *Denver Post* muzikos skyriaus redaktoriui, kad toks paskutinių valandų pakvietimas yra varginantis. Jau pati Bartoko muzika reikalauja ypatingo susikaupimo.

Maldos namuose

Keletą kartų teko girdėti Arnoldą Voketaitį giedant bažnyčioje. Brighton Park lietuvių parapijos ruošiamame koncerte jis atliko programą. Tačiau giliausiai įsmigo jo giedojimas Vytauto Nako laidotuvių pamaldose Šv. Mergelės Marijos Gimimo parapijos bažnyčioje 1976 m. gruodžio mėn. Voketaičio atlikta arčiau „Il lacerato spirito“ iš Verdi operos „Simon Boccanegra“ atitiko nuotaikai — operoje tėvas netenka dukros, tikrovėje Nakai neteko sūnaus. Man ši arčia paliko stiprų įspūdį. Pasiėmiau italų kalbos žodyną ir tą ariją išvertčiau į lietuvių kalbą.

Dainavimai lietuvių publikai

1957.2.17 d. Arnoldas Voketaitis atliko programą New Yorko Lietuvių tarybos rengtame Vasario 16 d. minėjime. Jis dainavo *Draugo* dienraščio pavarasiniame koncerte 1958.4.13 d., atliko programą Hartforde, CT 1958 m. gegužės mėn., akompanuojant prof. Vytautui Marijošiui; dainavo BALFo koncerte Čikagoje 1959 m. spalio mėn.

„Laisvės varpą“ koncerte Bostone 1959.11.8 d. programą atliko Prudencija Bickienė, Stasė Daugėlienė ir Arnoldas Voketaitis. Fortepijonu pritarė komp. Julius Gaidelis. Pabaltijos draugijoje koncerte Bostone 1961.11.24 d. dainavo Arnoldas Voketaitis. Jis atliko programą Los Angeles „Lietuvių dienos“ 1973.6.24., akompanuojant Raimondai Apeikytei. 1968.2.18 d. atliko boso partiją Julius Gaidelio kantatoje „Kovotojai“ Čikagoje ir 11.2 d. Bostone.

1979.5.20 d. Čikagoje įvyko *Draugo* jubiliejinis koncertas. Jame dalyvavo Gina Čapkauskienė, Arnoldas Voketaitis, Raimonda Apeikytė ir Andrius Kuprevičius. 1986.3.16 *Draugo* koncerte programą atliko Daiva Mongirdaitė, Arnoldas Voketaitis ir styginis kvartetas. Galima prileisti, kad Voketaitis ir daugiau kartų dainavo lietuvių publi-

kai. Šie duomenys yra surinkti, iš gausios archyvinės medžiagos Muzikologijos archyve.

Talka Lietuvių operai

Su Lietuvių opera Čikagoje Arnoldas Voketaitis dainavo tris sezonus. 1967 m., statant J. Karnaviciaus operą „Gražina“, jis atliko Kveslio vaidmenį dviejose spektakliuose. Opera buvo statoma Čikagos Civic operos rūmose. 1975 ir 1990 metais Voketaitis dainavo dr. Dulcamara rolę Donizetti komiškoje operoje „Meilės eliksyras“. Iš viso įvyko penki spektakliai, kuriuos dirigavo Vytautas Marijošius ir Alvydas Vasaitis. Vladas Jakubėnas *Aidų* žurnale taip rašė: „Malonus įnašas“ Čikagos lietuvių operą buvo pirmas pasirodymas lietuvių kalba Arnoldo Voketaičio, kuris yra tvirtai įsikūręs amerikiečių stambiosios operų ir koncertų scenose. Dr. Dulcamara, magiko-šarlatano daktaro tipą jis pavaizdavo mefistofeliškai komiškai, nuolat traukiantį į save klausytojų dėmesį. A. Voketaitis yra taip pat tobulai muzikalus, galįs per savo aktorišką išdaigą visai nekreipti dėmesio į dirigentą ir muzikai einant greitu tempu, visur išlaikyti ritmą“.

Voketaitis savo iniciatyva pasirūpino, kad FM radijo bangomis buvo perduodamos operos „Pilenai“ ir „Juratė ir Kastytis“. Statant operas „Nabucco“ ir „Meilės eliksyras“, Voketaitis asmeniškai susisiekė ir tarpininkavo gauti amerikiečių režisierius.

Voketaitis buvo Illinois Arts Council muzikos komiteto narys. Jis daug prisidėjo, kad Lietuvių opera pradėjo gauti paramą iš minėtos organizacijos. Nuo 1978 m. iki šiol Lietuvių opera yra gavusi iš Illinois Arts Council 99,394 dolerių.

Pomėgiai

Aukštaugis basso cantante mėgsta žaisti golfą, žvejoti ir skaityti. Iš pirmų vedyb Arnoldas turi du sūnus. Jie abu turi po du vaikučius, taigi, Arnoldas turi keturis vaikučius.

Žmona Nijolė jau 31 m. yra jo nuoširdi palydovė, profesionali modeliotoja, gerai išmananti ir operos reikalus. Turi meninį pojūtį, nes yra Maironio ir dr. Vinco Kudirkos giminaitė. Maironio jauniausia sesuo (iš tėvo pusės) buvo Nijolės senele.

Scena iš š. m. gegužės 7 d. Morton auditorijoje Čikagos Lietuvių operos statytos Giuseppe Verdi „La Traviatos“. Iš kairės: Vaclovas Momkus, Genė Bigenytė (Flora), Vytautas Šimkus (dr. Grenvil).

Nuotr. Jono Kuprio

Leidiniai

Tūkstančiai lietuvių gelbėjo žydus

A. Martinionis, redak. A. Gurevičiaus sąrašai: tūkstančiai lietuvių, kurie gelbėjo tūkstančius Lietuvos žydų Antrojo pasaulinio karo metais — The List of A. Gurevich: Thousands of Lithuanians who rescued Thousands of Lithuanian Jews in the Second World War. (Vilnius: Spauda — Protėvių Kardas, 1999. 190 psl., minkštas viršelis, gaunama pas leidėją: Lietuvių žurnalistų Kanadoje sąjunga, pirm. Stasys Prakapas, tel. (416) 233-4486-49 Norseman St., Toronto M 8 Z 2 T 7 Ontario, Canada. 10 dol. pinigais su persiuntimu.)

Gintutis Procuta šiai knygai parašė stambų mokslinį įvadą (5-31 psl.) su 48 išnašom (32-39 psl.) daugiausia iš angliškų šaltinių. Skaitytojui tuojau paaiškėja, kad Procuta yra gerai susipažinęs su holokausto literatūra ir ją kruopščiai išnagrinėjęs. Po įvado lietuvių kalba seka vertimas į anglų kalbą (43-70 psl.), kuris gana geras, nors yra tam tikrų stiliumo trūkumų. Vertime praleista 9 eilutės 6 psl., kurios turėtų būti išverstos 44 psl., o taip pat praleistos 5 eilutės iš 6-7 psl., kurios turėtų būti išverstos 45 psl. Tarp saujelės klaidingų vertimų 60 psl. rašoma „admitted several Jewish families“, kai turėtų būti „several hundred Jewish families“. Taip pat Procutos žodis „humanistai“ geriau angliškai skambėtų kaip „humanitarians“, nes vartojamas žodis „humanists“ yra kilęs iš „humanism“, ir reiškia tam tikrą filosofiją, kuri, visai nekreipdama dėmesio į Dievą, remiasi vien tik žmogiškomis vertybėmis.

Toliau knygoje yra Gurevičiaus paruoštas „Lietuvių, gelbėjusių žydus, sąrašas“ (71-113 psl.) ir trys papildomi sąrašai (114-152 psl.). Nuo 153 psl. iki 183 psl. yra „Gelbėtų ir išgelbėtų Lietuvos žydų sąrašas“ su papildomu priedu (184-188 psl.). Pirmuosiuose sąrašuose yra išvardinti ir suskaičiuoti gelbėtojai. Pastaruosiuose sąrašuose stengiamasi išvardinti ir suskaičiuoti išgelbėtus žydus. Visų sąrašų šaltiniai yra smulkiai nurodyti. Iš viso yra registruota 6,271 gelbėtojas ir 10,137 išgelbėti asmenys. Ir viso yra 6,271 gelbėtojų ir 10,137 išgelbėtų.

41 psl. esanti lentelė suskirsto gelbėtojus į šias kategorijas: 179 šeimos; 205 kariai, policija; 162 dvasininkai; 125 ūkininkai; 92 moterys; 59 laisvųjų profesijų žmonės; 42 daktarai, slaugės; 33 tarnautojai; 16 mokytojų; 10 darbininkų; 12 miškininkų. Už gelbėjimą nubauta 119 žmonių. Su išgelbėtu Aleksandru

Štromu (178 psl., nr. 4362), šis recenzijos autorius yra asmeniškai susipažinęs. Mokslininkas prof. Štromas buvo vizituojantis lektorius Bostono kolegijoje 1988-1989 mokslo metais. Sužinojęs, kad prof. Štromas apsigyvenęs mūsų apylinkėje, 1989 m. kovo 7 d. jį pasikviečia apsilankyti mano klebonijoje ir susipažinti su mano Amerikos lietuvių istorijos archyvu. Tuomet jis man ir papasakojo apie lietuvių šeimą ir vietinį kleboną, kurie, vokiečių okupacijos metu slėpė ir saugojo dvylikos metų berniuką Aleksandrą. Kūnigas jį išmokė, kaip elgtis per Šventas Mišias, apvilko kamžiuku ir leido netikram klapčiukui tarnauti pamaldose. Po 45 metų, giliai susijaudinęs ir vis dėkingas, prof. Štromas man pradėjo kartoti lotyniškas Mišių maldas. Tai paliko man neišdildomą įspūdį.

Pastebėtina, kad Gurevičius yra praleidęs nemažai vardų ir pavardžių. Akivaizdu, kad dirbdamas vienas, nespėjo surinkti visos medžiagos, nors dešimtį metų atidavė šiam tikslui, ieškodamas informacijos iš periodinės spaudos, knygų, bei privačių archyvų. Be abejo, atsirastų, kurie dar galėtų paliudyti apie žydų gelbėjimą Lietuvoje.

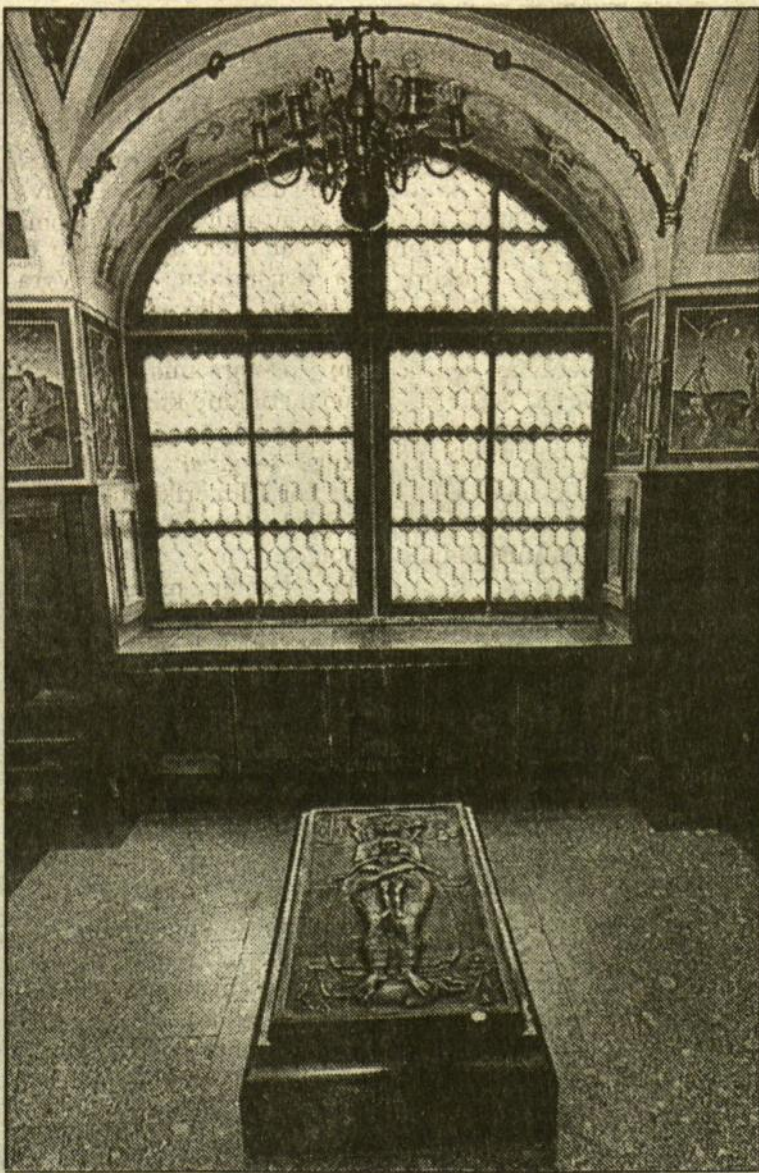
Iki šių dienų pasaulyje vyrauja nuomonė, kuria tikiėjo net ir dalis lietuvių visuomenės, kad tik mažas skaičius lietuvių gelbėjo žydus. Holokausto literatūra ir bendra spauda ilgai skleidė šį klaidingą požiūrį. Spaudoje ši nuomonė ypač paplito, kai prieš keletą metų buvo aprašyta Aleksandro Lileikio byla. Kokia ironija, kad žydė, S. Grodnikaitė savo laisuke, išspausdintame *Drauge* 1974 m. rugs. 30 d., gelbėjo, jog pats Lileikis ją gelbėjo. Deja, Grodnikaitė neįtraukta į Gurevičiaus sąrašą.

Kiekvienas tiesos mylėtojas turėtų kuo greičiausia užsakyti šią monografiją ir turėti ją po ranka. Kai nesuasiptatę kitataučiai pradės mums prikašioti, kad lietuvių tauta šaudė žydus, galėsime parodyti Gurevičiaus sąrašą ir įrodyti, kad, kaip sako knygos pavadinimas, „tūkstančiai lietuvių gelbėjo tūkstančius žydų“.

Kun. Vincas Valkavičius

Poetas-dailininkas dr. Antanas Lipskis (iš kairės) dovanoja savo naujausią poezijos rinkinį *Zvilgsniai* steigiamai LR garbės konsulate Palm Beach, Fla., bibliotekai. Dovaną priima garbės konsulas Stanley Balzekas, Jn., stebi Aldona Lipskienė.

Dail. P. Repšys. „Išmirusioms baltų tautoms“. Paminklas Vilniaus universiteto Filologijos fakultete.

Įnašas į Lietuvos istorijos pamokų programą

Aldonos Jankauskaitės parengimu savo palikimo dalį skiria Tauragės apylinkių mokykloms. Testamento vykdytojos Eugenija Baršketienė ir Joana Valaitienė nutarė mokykloms įteikti naują išleistą Broniaus Makausko *Lietuvos istoriją*.

1999 m. „Šviesos“ leidykla parengė spaudai, o Lenkijos pedagoginė leidykla WSIP išleido Broniaus Makausko *Lietuvos istoriją*. Knyga buvo išspausdinta nedideliu tiražu ir išplatinta Lenkijos lietuvių mokyklose Punks krašte.

Knyga sulaukė gerų atsiliepimų ir Lietuvoje. Mat tai buvo pirmas leidinys po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, kur chronologiškai nagrinėjama visa Lietuvos istorija — nuo seniausių laikų iki tarptautinio Lietuvos valstybės pripažinimo po 1990 m. kovo 11-osios nepriklausomybės paskelbimo. Nemažai vietos leidinyje skiriama laikotarpiui po antrojo pasaulinio karo, partizaniniam karui su okupantais ir kitiems opiems klausimams, ko venčiama kitų dabartinių istorikų

darbuose.

Todėl „Šviesos“ leidyklai sutarus su autoriumi, šią *Lietuvos istoriją* nutarta išleisti Lietuvoje, ją gerokai pataisius ir papildžius, pritaikius Lietuvos skaitytojui. Knyga gausiai iliustruota, parašyta profesionaliai, tačiau populiariu stiliumi, joje yra naujas skyrius „Lietuviai užsienio šalyse“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija oficialiai leido ją naudoti mokyklose kaip mokyklos priemonę. Tai palankiai sutiko Lietuvos istorijos mokytojai, nes tokio pobūdžio leidinio jie neturėjo. Tik ką išėjusios *Lietuvos istorijos* autorius — Lenkijos

STEIGIAMA NAUJA BIBLIOTEKA

Lietuvos Respublikos garbės konsulas Palm Beach, Florida, Stanley Balzekas, JR. steigia naują biblioteką ir tyrimų centrą prie konsulato. Pirmoji dovana šiai bibliotekai — jau keletą poezijos rinkinių išleisusio Antano Lipskio poezijos metais išleido Lietuviškos knygos klubas Čikagoje.

Stanley Balzekas nėra naujokas darbuose, susijusiuose su bibliotekų steigimu ir darbu jose. Dvylika metų jis buvo didžiausios Čikagoje bibliotekos — Chicago Public Library — direktorių tarybos nariu, jos sekretoriumi ir bibliotekos pastato komiteto pirmininku, taip pat jis yra Illinois muziejų sąjungos narys. Be to, Stanley Balzekas yra įsteigęs biblioteką ir tyrimų centrą Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje Čikagoje, kuriame yra retų knygų, periodikos, rankraščių, dokumentų ir kiti skyriai. Biblioteka visada gali pasinaudoti įvairūs lietuvių kultūros ir istorijos tyrinėtojai.

Būsimoji biblioteka Lietuvos garbės konsulate Palm Beach taip pat turėtų būti sudaryta iš lietuviškos ir apie Lietuvą spaudos — tiek grožinės, tiek istorinės, enciklopedinės ir kitos literatūros, tiek periodikos.

mokslo akademijos Istorijos instituto Vidurio ir Rytų Europos sektoriuje dirbantis humanitarinių mokslų daktaras Bronius Makauskas gimė ir augo Seinų apskrityje, lietuvių ūkininkų šeimoje. Tiria ir spausdina darbus Baltijos valstybių naujausiųjų laikų istorijos, lietuvių ir lenkų santykių, tautinių mažumų Lenkijos klausimais. Aktyviai reiškiasi Lenkijos lietuvių bendruomenės veikloje.

„Šviesos“ leidyklai rengiant spaudai Br. Makausko knygą, 1999 m. pasirodė prof. E. Gudavičiaus *Lietuvos istorija*, apimanti laikotarpį nuo seniausiųjų laikų iki Liublino unijos 1569 m. Prof. E. Gudavičius, kiek žinoma, užsimojęs parašyti dar kelis *Lietuvos istorijos* tomus, išnagrinėti laikotarpį iki šių dienų. Tai tikrai puikus ir sveikintinas sumanymas, tačiau I tomo nušviečiami įvykiai, kaip minėta, baigiasi 1569 m. Antra, jis vis dėlto daugiau tinka akademiniam jaunimui, istorikams profesionalams. Vidurinėms Lietuvos mokykloms ir lituanistinėms užsienyje daug palankesnis Br. Makausko leidinys, juo labiau, kad užsienio lietuviams dar išspausdintas metodinis šios knygos priedas — „Klausimų ir užduočių“ sąsiuvinis, padėsiantis mokytojams dėstyti Lietuvos istorijos kursą.

Si retai randama knyga Lietuvos mokyklose bus didelis įnašas į istorijos pamokų programą. Knygos pasieks Tauragės mokyklą prieš mokslo metų pradžią. Įteikimu rūpinasi PLB švietimo komisijos pirmininkė Regina Kučienė ir PLB atstovai Vilniuje, Gabrielius Žemkalnis.

Viktoras Kučas

POPIETĖ SU POETU

Atkelta iš 1 psl.

Mums, jauniems studentams, dar tik ką atvažiavusiems iš provincijos, profesorius V. Krėvė labai patikdavo, nes per paskaitas pasakodavo taip kaip senukas ant prieklėčio savo anūkams, visokias gražias pasakas. Tai mums, studentams nereikėdavo daug suklipti galvos — tik sėdėti ir klausom profesoriaus gražių pasakojimų.

Dabar jūs žinote, V. Krėvės ambicijas būti ne tik rašytoju, bet ir politiku, o gal net organizacijų ar partijų vadovu. Per tokį savo, šalia literatūros esantį, norą paskui jis įsivėlė į visokias politines machinacijas ir žmogus turėjo gelbėtis, traukdamasis į Vakarus. O kai pirmosios okupacijos pradžioje V. Krėvė, kaip užsienio reikalų ministras nuvažiavęs į Maskvą Kremliuje sužinojo,

kad Lietuvos jau lyg ir nėra, o jis jau lyg ir ne ministras, tai, parvažiavęs į Kauną, atsistatydino iš visų postų. Liko tik universitete, ir tai bijodamas, kad jo nesunaikintų.

Mes, studentai, žinojom, kad V. Krėvė yra kairiosios orientacijos, tad labai nustebome, universitete išgirdę jį kalbant visai ką kita.

Semestro pabaigoje pas Krėvę reikėdavo išlaikyti tokį egzaminuką — koliokviumą. Studentus jis priimdavo po vieną, nedideliame universiteto kambaryje užsėdėjęs duris. Būdavo išeina iš to kambariuko kokia studentė ir sako: „Ale ką man Krėvė pasakė! Pamatęs, kad ant kaklo užsikabinusi kryželį, Krėvė paklausė ar aš tikinti. Išgirdęs teigiamą atsakymą, profesorius pasakė: „Tai tikėk! Laikykis savo įsitikinimų. Niekam apie tai nešnekek, tik pati žinok. Matai, kokie dabar laikai“.

Vyrai tokias profesoriaus kalbas dar truputį už dantų prilaidavo, o mergaitės neišskėdavo, pasipasakodavo, nors žinojo, kad už tai veliava galima atsidurti Sibire ir galvos netekti.

Mano Kazimierai profesorius Krėvė irgi panašiai kalbėjo, kaip ir anai studentei. Paklausė, kokias studentų korporacijas ji priklauso. Kazimierą atšakė, kad dabar visos korporacijos seniai uždarytos, tik likusi kažkokia studentų lyg ir profsąjunga. Pasiteiravęs, kokias korporacijas anksčiau priklausė ir išgirdęs, kad Kazimiera priklausė ateitininkų „Šatrijos“ meno draugijai, Krėvė ėmė raginti: „Vaikeli, jei gali — tokia ir būk, palaikyk tą idėją, vienas su kitu susižinokit. Nors bus daug priešų, bet laikykitės, neatsisakykit šatrijiečių idėjų“.

Tokie pirmuoju bolševikmečiu Krėvės pasakoti žodžiai mums, studentams, buvo labai didelė naujiena, o profesoriaus žodis buvo didelis patiprinimas.

Mano tėviškėje Alvito parapija yra pačioje Papruseje. Nuo savo tėviškos, nuo smėlėto kalniuko anapus sienos matydavau tris ar keturias vokiškas kirkes. Kai 1944 metų liepos mėnesio pabaigoje pas mus prisigrūdavo daug pabėgėlių, tarp jų daug vokiečių kareivių. Kai paklausdavau, kodėl jų tiek daug čia užplūdo, kareiviai atsakydavo, jog jie iš tų prie Minsko ir kitur sumuštų dalinių, nenori trauktis į Vokietiją, nes karo policija sulaukys ir pasiųs atgal į frontą. Čia, pas ūkininkus, gali ramiai pralaukti.

O pačiomis paskutinėmis liepos mėnesio dienomis ate-

na pas mus Alvito parapijos klebonas pažiūrėti, kas čia darosi, ar mes vaziuosim į Vokietiją, ar liksim. Klebonas dar pridūrė, kad pas jį buvo svečių. Pasiteiravęs, kas jie, klebonas atsakė, jog tai rašytojas Krėvė su žmona. Dvi ar tris dienas nakvojo klebonijoje, su vežimuku ir vienu arkliuku besitraukdami į Vokietiją. Klebonas sakė, kad Krėvė vis delsė pajudėti į Vakarus, žmonai sakydams dar palaukti dieną — kitą, gal kas pasikeis ir nereikės išvažiuoti. O Krėvės žmona, pasak klebono, vis kalba: „Tu tai visur paskutinis ir paskutinis. Ir dabar bus bėda, jei liksim neišvažiuoti“. Tai pagaliau dienos pavakare abu su ponija Krėviene išvažiuojo. Tokia paskutinė žinia apie Krėvę buvo tėviškėje. Kaip matote, aš pats tada Krėvės Alvitę sutikęs nebuvau. Tad reikia tikėti arba netikėti anuo klebono pasakojimu. Nors anomis dienomis pabėgėliais ir kareiviais pergrūstoje Papruseje netrūko fantastiškiausių pasakojimų, minėtasis Alvito klebono žodžiais apie Krėvę vargu ar turėtume abejoti.

Amerikojė mes gyvenome Baltimorėje, o Krėvė profesoriavo Philadelfijos universitete. Amerikos mastais, tai netoli vienas nuo kito.

Kadangi Philadelfijoje buvo daug lietuvių, tai V. Krėvės, berods, 70 metų sukaktuvių proga jie surengė jo jubiliejus šventę, didelį literatūros vakarą. Pakvietė rašytojus, tarp jų ir aš ten nuvažiavau. Krėvė atrodė palyginti dar gana tvirtas. Po programos gretimame kambaryje buvo surengtos vaishės su užkandėle. Žmonėms, kaip sakoma, ant staciųjų užkandžiaujant, V. Krėvė vis priena nuo vieno pažįstamo prie kito ir visą vakarą guodžiasi, šneka, kaip jis yra senas, kaip visų užmirštas, kaip niekas nieko nesiteirauja apie jį. Visą vakarą — tas pats ir tas pats. Aš labai išsigandau, sakau: Dieve, Dieve neduok tokios senatvės, jeigu vaikštai ir vis skundiesi...

V. Krėvė po to lyg ir nesirgo, gyveno savo dukros šeimoje, išėjęs iš universiteto gavo amerikietišką pensiją. Sako, be ilgų ligų mirė prie savo rašomojo stalo.

Susirinkusieji įdėmiai klausėsi K. Bradūno pasakojimo, o S. Stanevičiaus vidurinės mokyklos skaitovai, vadovaujami mokytojų Birutės Vaičiukevičienės ir Marijos Jazukevičienės, atliko K. Bradūno eilėraščių poetinę kompoziciją, abiems — Kazimierai ir Kazui — įteikė gėlių puokštes.

Parengė Algimantas A. Naujokaitis

Poetas Kazys Bradūnas (viduryje) tarp Vilniaus S. Stanevičiaus mokyklos mokinių ir mokytojų. Nuotr. Raimondas Celiešienės